

Dialog w perspektywie
mikrostruktur społecznych.
Ujęcie interdyscyplinarne

Studia i Materiały
Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Nr 91

Redaktor serii:
Ks. BOGDAN BIELA

Dialog w perspektywie
mikrostruktur społecznych.
Ujęcie interdyscyplinarne

Redakcja
Aleksandra Kłos-Skrzypczak

Księgarnia św. Jacka
Katowice 2019

© 2019 by Księgarnia św. Jacka, Katowice

Recenzent:

Ks.dr hab. Antoni Bartoszek, prof. UŚ

ISSN 1643-0131

ISBN 978-83-8099-061-6

Wydział Teologiczny
Uniwersytetu Śląskiego
ul. Jordana 18, 40-043 Katowice
tel. +48 32 356 90 56
faks +48 32 356 90 55
internet: www.wtl.us.edu.pl
e-mail: sekretariat@wtl.us.edu.pl

Księgarnia św. Jacka Sp. z o.o.
ul. Warszawska 58, 40-008 Katowice
tel.: +48 32 355 48 00
faks: +48 32 259 78 25
e-mail: redakcja@ksj.pl
księgarnia internetowa: www.ksj.pl

Redakcja, korekta, łamanie tekstu i przygotowanie do druku:

A CAPITE Piotr Pindur

SPIS TREŚCI

ALEKSANDRA KŁOS SKRZYPCZAK WSTĘP	7
KAROLINA GRYKSA, ANETA PLICH DOM RODZINNY JAKO ISTOTNY PODMIOT PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ MŁODZIEŻY GIMNAZJALNEJ	10
AGATA RZEPKA, ZUZANNA SKORUPKA JAK ROZMAWIAĆ, BY UCHRONIĆ DZIECKO PRZED UZALEŻNIENIAMI? SZKIC PROBLEMU	26
JUSTYNA CUPIAŁ DIALOG MAŁŻEŃSKI. CZYNNIKI KSZTAŁTUJĄCE MIĘDZY MAŁŻONKAMI	45
MARCELINA SZYMCZYK RODZIC NIEOBECNY A AUTODESTRUKCYJNE ZACHOWANIA DZIECKA W OKRESIE DORASTANIA.....	59
MAGDALENA BIOLIK SEKSUALNOŚĆ A WARTOŚCI. CO CHRONI PRZED RYZYKOWNYMI ZACHOWANIAMI SEKSUALNYMI?	72
LEOKADIA SZYMCZYK ROZMOWY RODZICÓW Z DZIECKIEM W WIEKU PRZEDSZKOLNYM NA TEMATY SEKSUALNE	87

TABLE OF CONTENTS

ALEKSANDRA KŁOS SKRZYPCZAK INTRODUCTION.....	7
KAROLINA GRYKSA, ANETA PLICH A FAMILY HOME AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE PREVENTION OF ADDICTION OF JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS.....	10
AGATA RZEPKA, ZUZANNA SKORUPKA HOW TO TALK TO BE ABLE TO PROTECT CHILD FROM ADDICTIONS? A SKETCH OF THE PROBLEM.....	26
JUSTYNA CUPIAŁ MARITAL DIALOGUE. FACTORS AFFECTING COMMUNICATION BETWEEN SPOUSES	45
MARCELINA SZYMCZYK AN ABSENT PARENT AND SELF-DESTRUCTIVE BEHAVIORS OF THE CHILD DURING ADOLESCENCE	59
MAGDALENA BIOLIK SEXUALITY AND VALUES. WHAT PROTECTS AGAINST RISKY SEXUAL BEHAVIOR?	72
LEOKADIA SZYMCZYK TALKS BETWEEN PARENTS AND PRE-SCHOOL CHILDREN ABOUT SEXUALITY.....	87

WSTĘP

Dialog stanowi podstawową formę komunikacji międzyludzkiej, służy nie tylko wymianie myśli, ale też zdobywaniu i przekazywaniu wiedzy. W życiu codziennym pojęciem „dialog” określamy rozmowę dwojga ludzi¹. Na szczególną uwagę zasługuje konwersacja na linii rodzic – dziecko w podstawowej komórce społecznej, jaką jest rodzina. „[...] Szczera rozmowa zwraca uwagę dziecka na samego siebie, zachęca i pobudza je do wysiłku, skupia uwagę na wewnętrznych siłach, pomaga dążyć do celu. Oznacza zaufanie i wiarę dorosłego w dziecko”². Dzieci już we wczesnym okresie rozwoju wykazują potrzebę relacji z rodzicami – przejawia się to w ich wymachiwaniu rączkami bądź wydawaniu charakterystycznych dźwięków. Wraz z wiekiem potrzeba rozmów dziecka z rodzicami wzrasta, zwłaszcza w obliczu trudności i konfliktów, jakie rodzą się w okresie dojrzewania, prowadząc często do ryzykownych zachowań zdrowotnych.

Powyższe stanowisko uzasadniają prowadzone w październiku 2017 roku na zlecenie Urzędu Miasta Mysłowice badania ankietarskie wśród uczniów myśłowickich szkół³. Badania miały na celu pomiar natężenia zjawiska sięgania po substancje psychoaktywne przez uczniów, jak również ocenę czynników wpływających na ich rozpowszechnianie. W kwestionariuszu pojawiły się pytania dotyczące spożywania alkoholu, palenia papierosów, zażywania tzw. dopalaczy oraz środków uznawanych powszechnie za narkotyki. Kilka ostatnich pytań miało na celu zdiagnozowanie problemu zjawiska tzw. „cyberprzemocy”⁴. Wyniki badań zostały opracowane i przedstawione kadrze pedagogicznej myśłowickich placówek oświatowych, policji, straży miejskiej, a także Wydziałowi Edukacji oraz

¹ Zob. <https://filozofuj.eu/aldona-pobojewska-czym-jest-dialog> (dostęp: 23.11.2018).

² https://opoka.org.pl/biblioteka/1/ID/w_sluzbie_06_2009_rozmowa.html (dostęp: 23.11.2018).

³ W badaniach wzięli udział uczniowie szkół podstawowych klas IV–VII (łącznie 1611 respondentów), uczniowie II i III klas gimnazjalnych (łącznie 543 respondentów) oraz uczniowie klas ponadgimnazjalnych (łącznie 462 respondentów).

⁴ Pod pojęciem cyberprzemocy (agresji elektronicznej) rozumie się stosowanie przemocy poprzez zastraszanie, nękanie, wyśmiewanie innych osób z wykorzystaniem Internetu (*social media*, witryny internetowe) i narzędzi elektronicznych, np. telefonu komórkowego. Zob. E. Krzyżak-Szymańska, J. Kowalkowska, A. Szymański, *Zagrożenia dzieci i młodzieży w sieci – cyberproblemy, diagnoza i profilaktyka. Vademecum nauczyciela*, Katowice 2016.

Wydziałowi Zdrowia i Spraw Społecznych UM Mysłowice⁵, zaś sformułowane wnioski stanowiły przyczynek do prowadzenia działań profilaktycznych na terenie miasta Mysłowice.

W opracowywaniu wyników badań brali udział studenci ze Studenckiego Koła Naukowego Nauk o Rodzinie „Pro”. W ramach cyklicznych spotkań koła, w roku akademickim 2017/2018, studenci analizowali metodologię przeprowadzonych badań, omawiali charakterystykę respondentów, rozważali wyciągnięte wnioski, a wszystko to ze szczególnym uwzględnieniem kwestii dialogu na linii rodzic – dziecko. Studenci podczas spotkań zwracali uwagę, iż nie tylko rozmowy rodziców z dziećmi pełnią formę działań profilaktycznych, ale istotny wpływ mają również relacje między współmałżonkami, atmosfera w domu oraz gotowość do prowadzenia rozmów na inne kluczowe dla młodego człowieka tematy.

W toku kilkumiesięcznych prac powstała niniejsza publikacja, która do istoty dialogu podchodzi w sposób interdyscyplinarny. W pracach nad jej wydaniem wzięli udział członkowie Studenckiego Koła Naukowego Nauk o Rodzinie „Pro”: studenci kierunku Nauki o Rodzinie oraz Teologia, uczestnicy studiów doktoranckich na Wydziale Teologicznym, absolwenci Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego oraz Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Przyczynek do rozważań stanowi artykuł Justyny Cupiał, która na podstawie własnych przeprowadzonych badań wykazuje różnice oraz podobieństwa pomiędzy cechami charakterystycznymi w komunikacji pomiędzy mężczyzną a kobietą oraz omawia rolę, jaką w owej relacji odgrywiają nawyki wyniesione z domu rodzinnego. W artykule Agaty Rzepki oraz Zuzanny Skorupki zaprezentowano istotę dialogu w rodzinie jako jednej z możliwości, dzięki której można uchronić dzieci i młodzież przed sięganiem po substancje psychoaktywne oraz przed cyberprzemocą. Karolina Gryksa oraz Aneta Plich prezentują ważność instytucji rodziny w profilaktyce uzależnień młodzieży gimnazjalnej oraz przedstawiają przykładowe płaszczyzny jej prewencyjnych działań. W dalszej części publikacji Marcelina Szymczyk ukazuje zależność pomiędzy nieobecnością rodzica w życiu dziecka a występowaniem trudności wychowawczych. Omawia ona nie tylko wyzwanie okresu dorastania i przedstawia cechy rodzica nieobecnego, ale również opisuje, w oparciu o badaną literaturę, zachowania autodestrukcyjne. *Seksualność a wartości. Co chroni przed ryzykownymi zachowaniami seksualnymi?* – to tytuł artykułu Magdaleny Biolik, która uzasadnia, iż profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych stanowi wyzwanie w przestrzeni życia społecznego współczesnej młodzieży. Problematykę rozmów rodziców z dzieckiem na tematy seksualne

⁵ Por. A. Kłos-Skrzypczak, *Diagnoza zagrożeń społecznych wśród uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych na terenie miasta Mysłowice*, Mysłowice 2017. <http://www.wsparcie.myslowice.pl/wsparcie/diagnoza-zagrozen-spoecznych-wsrod-uczniow-szkol-podstawowych-i-ponadpodstawowych-na-terenie-miasta-myslowice> (dostęp: 23.11.2018).

podejmuje również Leokadia Szymczyk, podkreślając, iż wychowanie małego dziecka dokonuje się przede wszystkim w rodzinie. W swoim artykule zamykającym niniejszą publikację przedstawia praktyczne wskazówki, jak zagadnienia związane z seksualnością traktować w sposób naturalny.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż rola dialogu w życiu rodzinnym jest nieoceniona. Dzieci uczą się „kultury rozmowy” już od najmłodszych lat, czerpiąc wzorzec od swoich rodziców podczas prozaicznej, codziennej konwersacji. Nauka ta przekłada się na umiejętność rozmowy w życiu nastolatków, w sytuacji, w której pojawiają się różnego rodzaju pokusy oraz zachęty. Umiejętność rozmowy, jak uzasadniono w niniejszej publikacji, niezbędna jest nie tylko przy podejmowaniu drażliwych bądź wstydlivych tematów, ale również w obliczu konfrontacji z innymi współczesnymi zagrożeniami.